ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

3. dubna 2008 *

Ve věci C-306/06,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Oberlandesgericht Köln (Německo) ze dne 26. května 2006, došlým Soudnímu dvoru dne 14. července 2006, v řízení

01051 Telecom GmbH

proti

Deutsche Telekom AG,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann, předseda senátu, A. Tizzano (zpravodaj), A. Borg Barthet, M. Ilešič a E. Levits, soudci,

* Jednací jazyk: němčina.

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: B. Fülöp, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 6. září 2007,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za 01051 Telecom GmbH P. Schmitzem, Rechtsanwalt,

– za Deutsche Telekom AG M. Reuterem, Rechtsanwalt,

– za německou vládu M. Lummou a A. Güntherem, jako zmocněnci,

– za českou vládu T. Bočkem, jako zmocněncem,

– za rakouskou vládu C. Pesendorfer, jako zmocněnkyní,

– za finskou vládu A. Guimaraes-Purokoski, jako zmocněnkyní,

– za Komisi Evropských společenství B. Schimou, jako zmocněncem,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 18. října 2007,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/01, s. 226).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi 01051 Telecom GmbH (dále jen „01051 Telecom“) a Deutsche Telekom AG (dále jen „Deutsche Telekom“) ohledně platby úroků z prodlení nárokovaných z důvodu údajně opožděných plateb faktur.

Právní rámec

Právo Společenství

3 Cílem směrnice 2000/35 je harmonizovat určité aspekty právních předpisů členských států týkajících se postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

4 Sedmý, devátý, desátý a šestnáctý bod odůvodnění uvedené směrnice zní takto:

„(7) Podniky, zejména malé a střední, jsou zatíženy značnými administrativními a finančními břemeny, která jsou důsledkem nepřiměřeně dlouhých platebních lhůt a opožděných plateb. Tyto problémy jsou navíc hlavní příčinou platební neschopnosti, která je hrozbou životaschopnosti podniků a následně vede ke ztrátě mnoha pracovních míst.

[…]

(9) Rozdíly mezi pravidly platebních operací a jejich praktickým prováděním v členských státech představují překážku řádného fungování vnitřního trhu.

(10) Tyto skutečnosti vedou k podstatnému omezení obchodních transakcí mezi členskými státy. To je v rozporu s článkem 14 Smlouvy [ES], protože podnikům

má být umožněno obchodovat v rámci celého vnitřního trhu za podmínek, které zajišťují, že přeshraniční operace nemají za následek vyšší rizika než v případě tuzemského prodeje. Jsou-li tuzemské a přeshraniční operace prováděny podle značně odlišných pravidel, může dojít k narušení hospodářské soutěže.

[…]

(16) Opožděná platba představuje porušení smlouvy, které je v mnoha členských státech pro dlužníky finančně přitažlivé vzhledem k nízkým úrokům z prodlení za opožděné platby nebo pomalému řízení k dosažení náhrady. Je nezbytné změnit tento trend a zajistit takové důsledky opožděné platby, které od takového chování odrazují, a proto je nezbytná rozhodná změna včetně náhrady nákladů, které věřitelům vzniknou.“

5 Článek 3 odst. 1 písm. a) až c) směrnice 2000/35 stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že:

a) úrok z prodlení podle písmene d) se stává splatným dnem následujícím po dni splatnosti nebo po uplynutí platební lhůty, které jsou stanoveny ve smlouvě;

b) jestliže den splatnosti ani platební lhůta nejsou ve smlouvě stanoveny, stává se úrok z prodlení splatným automaticky bez nutnosti upomínky:

i) 30 dnů po dni, kdy dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby, nebo

ii) jestliže není datum obdržení faktury nebo jiného rovnocenného dokumentu vyzývajícího k provedení platby jednoznačné, 30 dnů po dni obdržení zboží nebo služeb, nebo

iii) jestliže dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby dříve než zboží nebo služby, 30 dnů po obdržení zboží nebo služeb, nebo

iv) jestliže přejímka nebo prohlídka zboží nebo služeb, jejímž prostřednictvím se zjišťuje, zda zboží nebo služby byly dodány v souladu se smlouvou, jsou prováděny podle zákona nebo smlouvy a jestliže dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby dříve anebo v den, kdy probíhá přejímka nebo prohlídka, 30 dnů po dni přejímky nebo prohlídky;

c) věřitel má právo na úrok z prodlení, pokud:

i) splnil své smluvní a zákonné povinnosti a

ii) neobdržel splatnou částku včas, s výjimkou případu, kdy za takové prodlení není dlužník odpovědný.“

Vnitrostátní právní předpisy

6 Ustanovení § 269 německého občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“) stanoví:

„1. Není-li místo plnění určeno a nelze-li jej určit z okolností, a zejména z povahy závazku, k plnění dochází v místě, kde má dlužník bydliště nebo sídlo v době vzniku dluhu.

2. Vznikl-li závazek v souvislosti s podnikatelskou činností dlužníka a měl-li dlužník provozovnu jinde než v místě svého bydliště nebo sídla, je místo bydliště nebo sídla nahrazeno místem této provozovny.

3. Pouhá skutečnost, že dlužník nesl náklady odeslání, neumožňuje dospět k závěru, že místo, kde má dojít k odeslání, musí být považováno za místo plnění.“

7 Ustanovení § 270 BGB zní takto:

„1. V případě pochybností musí dlužník na své nebezpečí a náklady doručit peníze do místa bydliště nebo sídla věřitele.

2. Vznikla-li pohledávka v souvislosti s podnikatelskou činností věřitele a má-li věřitel provozovnu jinde než v místě bydliště nebo sídla, je místo bydliště nebo sídla nahrazeno místem této provozovny.

3. Dojde-li v důsledku změny místa bydliště, sídla nebo provozovny věřitele, k níž došlo po vzniku dluhu, ke zvýšení nákladů nebo rizik spojených s odesláním, nese rozdíl nákladů v prvním případě a rizika ve druhém případě věřitel.

4. Ustanovení týkající se místa plnění zůstávají nedotčena."

8 Ustanovení § 286 BGB, ve znění pozměněném s cílem provést směrnici 2000/35, stanoví:

„1. Nesplní-li dlužník svůj závazek na základě upomínky věřitele zaslané po uplynutí doby splatnosti, je v důsledku této upomínky v prodlení. Podání žaloby na plnění a doručení platebního rozkazu v příslušném řízení se považují za upomínku.

2. Upomínka není nutná, pokud:

   1. bylo stanoveno kalendářní datum plnění,

   2. plnění musí předcházet určitá událost a k plnění byla stanovena přiměřená lhůta takovým způsobem, že může být vypočtena podle kalendáře od uvedené události,

   3. dlužník vážně a s konečnou platností odmítá splnit svůj závazek,

   4. okamžité prodlení je odůvodněno zvláštními důvody a s přihlédnutím k zájmům obou dotčených stran.

3. Dlužník pohledávky je v prodlení nejpozději 30 dnů po uplynutí doby splatnosti a po obdržení faktury nebo jiného rovnocenného dokumentu vyzývajícího k provedení platby, neprovedl-li platbu dříve; to platí pro dlužníka, který je rovněž spotřebitelem, pouze tehdy, pokud faktura nebo jiný dokument vyzývající k provedení platby obsahují výslovný odkaz na tento následek. Není-li den obdržení faktury nebo dokumentu vyzývajícího k provedení platby jednoznačný, je dlužník, pokud není spotřebitelem, v prodlení nejpozději 30 dnů po uplynutí doby splatnosti a obdržení protiplnění.

4. Dlužník není v prodlení, pokud k plnění nedošlo v důsledku události, za kterou není odpovědný.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

9 Společnosti 01051 Telecom a Deutsche Telekom poskytují telekomunikační služby určené veřejnosti a provozovatelům sítí. Deutsche Telekom mimoto nabízí fakturační služby jiným provozovatelům, včetně společnosti 01051 Telecom.

10 Tyto dvě společnosti jsou od roku 1998 vázány smlouvou o vzájemném propojení, podle níž si vzájemně fakturují plnění poskytnutá v rámci této smlouvy a na jejím základě vypočítávají splatné částky. Tato smlouva byla několikrát změněna. Znění této smlouvy ze dne 26. června 2002, kterého se obě strany dovolávaly u předkládajícího soudu, obsahuje tato ustanovení:

„17.4 Splatnost

Pohledávky mezi smluvními stranami se stávají splatnými při obdržení faktury.

Fakturovanou částku je třeba poukázat na účet uvedený ve faktuře.

17.5 Opožděná platba

K prodlení dochází, nedošlo-li k němu již na základě upomínky, 30 dnů po splatnosti a obdržení faktury.

Octne-li se některá ze smluvních stran v prodlení, vypočte se tato náhrada škody:

– úroky z prodlení ve výši 8 % nad základní úrokovou sazbou podle § 247 [BGB] platnou v době prodlení;

[…]“

11 V roce 2001 uzavřely 01051 Telecom a Deutsche Telekom smlouvu o fakturaci a vymáhání pohledávek, která v bodě 8 stanoví:

„Druhá smluvní strana může patnáctý nebo poslední den kalendářního měsíce vyfakturovat Deutsche Telekom čisté částky uznané Deutsche Telekom za částky, které lze vyfakturovat, společně s [daní z přidané hodnoty], za plnění poskytnutá posledně uvedené. Vyfakturovaná částka musí být připsána na účet uvedený ve faktuře nebo započtena nejpozději do 30 dnů po obdržení faktury.“

12 Společnost 01051 Telecom zastávala v rámci žaloby podané k nalézacímu soudu Landgericht Bonn názor, že by se ustanovení bodu 8 smlouvy o fakturaci a vymáhání pohledávek mělo uplatnit i v rámci dohody o vzájemném propojení. Požadovala tudíž od Deutsche Telekom, aby v případě, kdy po započtení provedeném touto společností zůstane splatná zbytková částka, zaplatila úrok z prodlení za období od třicátého dne po obdržení faktury až do připsání splatné částky na účet 01051 Telecom.

13 Landgericht Bonn částečně vyhověl této žalobě a rozhodl, že plnění, k němuž byla povinna Deutsche Telekom, nesestávalo z pouhého poukázání splatné částky, ale též z jejího připsání na bankovní účet společnosti 01051 Telecom. Tento závěr nutně vyplývá z čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) směrnice 2000/35, podle kterého má věřitel právo požadovat v případě opožděné platby úrok z prodlení, pokud „neobdržel" splatnou částku včas. Na rozdíl od výkladu až dosud převažujícího v Německu by tudíž skutečností zakládající opožděnou platbu nebylo pozdní podání platebního příkazu, ale to, že splatná částka byla věřitelem obdržena pozdě.

14 Deutsche Telekom podal proti rozsudku Landgericht Bonn odvolání k Oberlandesgericht Köln, v němž napadl výklad nalézacího soudu. Ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud udává, že podle soudního výkladu převažujícího v Německu se v případě platby bankovním převodem považuje plnění v zásadě za uskutečněné včas, jestliže zaprvé příkaz k převodu došel finanční instituci dlužníka před uplynutím platební lhůty, zadruhé účet dlužníka je krytý nebo je spojen s úvěrovým rámcem v dostatečné výši, a konečně finanční instituce dlužníka přijme příkaz k převodu v uvedené lhůtě.

15 Předkládající soud nicméně uznává, že by určitý výklad čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) směrnice 2000/35 mohl vést k odlišnému řešení. Zejména použití výrazů „erhalten“, „received“ a „reçu“ v německé, anglické a francouzské verzi by mohlo naznačovat, že k tomu, aby se předešlo opožděné platbě ve smyslu směrnice 2000/35, musí být splatná částka připsána na účet věřitele před uplynutím platební lhůty.

16 Za těchto okolností se Oberlandesgericht Köln rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je vnitrostátní právní úprava, podle níž u platby, která zabraňuje vzniku prodlení dlužníka nebo ukončuje vzniklé prodlení dlužníka a je provedena bankovním převodem, [nezáleží] na okamžiku připsání částky na účet věřitele, nýbrž na okamžiku podání příkazu k převodu dlužníkem při dostatečném krytí účtu nebo odpovídajícím úvěrovém rámci a přijetí takového příkazu bankou, v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. c) bodem ii) směrnice […] 2000/35 […]?“

K předběžné otázce

17 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, v jakém okamžiku může být platba bankovním převodem považována za provedenou v rámci obchodní transakce včas, má-li se zamezit tomu, aby byly z pohledávky účtovány úroky z prodlení ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) směrnice 2000/35.

18 Společnost 01051 Telecom, česká vláda a Komise Evropských společenství tvrdí, že jak z přípravných prací, tak i ze znění směrnice 2000/35 vyplývá, že jejím cílem je stanovit, že k opožděné platbě dojde tehdy, jestliže věřitel neobdržel splatnou částku ve stanovené lhůtě, což v případě bankovního převodu znamená tehdy, jestliže tato částka není připsána na účet věřitele před uplynutím lhůty pro danou platbu. Datum, k němuž je splatná částka připsána na účet věřitele, představuje tudíž rozhodující okamžik pro určení, zda může věřitel nárokovat zaplacení úroku z prodlení.

19 Naproti tomu Deutsche Telekom, jakož i německá, rakouská a finská vláda především namítají, že směrnice 2000/35 stanoví pouze minimální požadavky ve věci postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích a v rámci tohoto cíle přiznává právním řádům členských států značný prostor pro uvážení. Zejména článek 3 této směrnice tím, že pouze stanoví, pro případ neexistence smluvní dohody, za jakých podmínek a v jakých lhůtách mohou být nárokovány úroky z prodlení, přenechává vnitrostátním právním řádům odpovědnost za určení okamžiku, k němuž má být platba bankovním převodem považována za provedenou včas.

20 Výklad vyžadující, aby dlužník provedl bankovní převod ve finanční instituci ve stanovených lhůtách, v tomto rámci zajišťuje náležitou rovnováhu mezi zájmy věřitele a dlužníka, zejména s ohledem na skutečnost, že čas potřebný k provedení bankovního převodu závisí na zpracování transakce bankami, a nikoli na činnosti dlužníka. Za těchto podmínek by nebylo přiměřené připisovat případné prodlení plynoucí ze lhůt na zpracování bankovních transakcí dlužníkovi, který jednal v dobré víře a provedl převod včas, to znamená před uplynutím platební lhůty.

21 Za účelem odpovědi na otázku položenou předkládajícím soudem je třeba nejprve připomenout, že jak uvádí Deutsche Telekom, jakož i německá, rakouská a finská vláda, směrnice neprovádí úplnou harmonizaci veškerých pravidel týkajících se

opožděných plateb v obchodních transakcích, ale upravuje jen některá specifická pravidla v této oblasti. Patří k nim, jak již rozhodl Soudní dvůr, pravidla ohledně úroků z prodlení v případě opožděné platby (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. října 2006, Komise v. Itálie, C-302/05, Sb. rozh. s. I-10597, bod 23).

22 V tomto ohledu směrnice 2000/35 poté, co v čl. 3 odst. 1 písm. b) bodu i) definuje platební lhůtu v délce třiceti dnů v případě neexistence smluvní dohody, v čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) stanoví, že věřitel má právo požadovat od dlužníka úroky z prodlení, „pokud neobdržel splatnou částku včas, s výjimkou případu, kdy za takové prodlení není dlužník odpovědný".

23 Ze znění posledně zmíněného ustanovení tudíž výslovně vyplývá, že platba dlužníka je pro účely splatnosti úroku z prodlení považována za opožděnou, pokud věřitel nedisponuje splatnou částku včas. V případě platby prováděné bankovním převodem přitom věřitel disponuje splatnou částkou teprve v okamžiku, kdy je připsána na jeho účet.

24 Takovýto výklad potvrzují různá jazyková znění směrnice 2000/35, která jednoznačně odkazují na obdržení splatné částky v platební lhůtě. Tak je tomu zejména v případě výrazů „erhalten" v německém, „received" v anglickém, „reçu" ve francouzském a „ricevuto" v italském znění směrnice 2000/35.

25 Z přípravných prací na zmíněné směrnici ostatně jasně vyplývá, že výběr pojmu „obdržel" nebyl náhodný, ale vycházel z vědomého rozhodnutí zákonodárce Společenství. Jak totiž zdůrazňuje Komise, byla v průběhu debat, které předcházely přijetí

této směrnice v Radě Evropské unie, nakonec dána přednost tomuto výrazu před několika jinými méně přesnými výrazy k označení okamžiku, od nějž má být platba v rámci určité obchodní transakce považována za provedenou ve stanovené lhůtě.

26 Mimoto je výklad, podle něhož kritériem určujícím platbu je připsání splatné částky na účet věřitele, tím, že vychází z okamžiku, k němuž věřitel bezpečně disponuje splatnou částkou, v souladu s hlavním cílem, jejž sleduje směrnice 2000/35 a který vyplývá zejména ze sedmého a šestnáctého bodu jejího odůvodnění, tj. s cílem ochrany držitelů finančních pohledávek.

27 Závěrem je třeba dodat, že takovýto výklad čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) uvedené směrnice je zřejmě posílen i výkladem Soudního dvora ohledně jiných oblastí práva Společenství. Jak v tomto smyslu uvádí 01051 Telecom, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že připsání vlastních zdrojů na účet Evropských společenství představuje rozhodující kritérium pro určení, zda členský stát, který musí Komisi poskytnout určitou peněžitou částku, nedostál svým povinnostem, a zda tedy musí zaplatit úrok z prodlení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. června 2003, Komise v. Itálie, C-363/00, Recueil, s. I-5767, body 42, 43 a 46).

28 Okamžikem rozhodujícím pro posouzení, zda může být platba bankovním převodem v rámci určité obchodní transakce považována za provedenou včas, a tedy pro vyloučení možnosti, že by pohledávka mohla vést k platbě úroků z prodlení ve smyslu uvedeného ustanovení, je tudíž datum, k němuž byla splatná částka připsána na účet věřitele.

29 Tento závěr nelze zpochybnit argumentací zastávanou především finskou vládou, podle níž by takovýto výklad čl. 3 odst. 1 písm. c) bodu ii) směrnice 2000/35 vedl k tomu, že by dlužník musel v nerozumné míře nést riziko spojené se lhůtami na zpracování bankovních transakcí.

30 V tomto ohledu stačí konstatovat, že zmíněné ustanovení stanoví, *in fine*, přesně to, že dlužník nesmí být činěn odpovědným za prodlení, která mu nelze připisovat. Jinak řečeno samotná směrnice 2000/35 vylučuje placení úroků z prodlení v případech, kdy opožděná platba není důsledkem jednání dlužníka, který řádně zohlednil lhůty, jež jsou obvykle potřebné k provedení bankovního převodu.

31 Navíc, jak podotýká česká vláda, je v rámci obchodních transakcí běžné, že právní předpisy nebo ustanovení smluv stanoví lhůty potřebné pro provedení bankovních převodů, takže je dlužník schopen dobu jejich provedení předvídat, a tak se vyhnout nabíhání úroků z prodlení.

32 Vzhledem ke všem výše uvedeným úvahám je na položenou otázku nutno odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1 písm. c) bod ii) směrnice 2000/35 musí být vykládán v tom smyslu, že vyžaduje, nemá-li při platbě bankovním převodem dojít k nabíhání úroků z prodlení nebo má-li nabíhání úroků ustat, aby byla splatná částka připsána na účet věřitele včas.

K nákladům řízení

33 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1 písm. c) bod ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích musí být vykládán v tom smyslu, že vyžaduje, nemá-li při platbě bankovním převodem dojít k nabíhání úroků z prodlení nebo má-li nabíhání úroků ustat, aby byla splatná částka připsána na účet věřitele včas.

Podpisy.